

על התענית בחי האבת ועל זרחה של אגדה

Mysteries upon Mysteries: The Fast of the 8th of Tevet

לע"נ אמי מורתי מרים בת יצחק ורבקה ז"ל – ט' בטבת

(1) ספר הלכות גדולות סימן יח - הלכות תשעה באב ותעניות עמוד רלג

בשמונה בטבת נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך ובא חשך לעולם שלשה ימים

On the 8th of Tevet (we fast because) the Torah was written into Greek during the days of Ptolemy the King and darkness descended onto the world for 3 days

(2) תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

מאי חנוכה דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה

What is [the reason of] Hanukkah? For our Rabbis taught: On the twenty-fifth of Kislev [commence] the days of Hanukkah, which are eight on which a lamentation for the dead and fasting are forbidden. For when the Greeks entered the Temple, they defiled all the oils therein, and when the Hasmonean dynasty prevailed against and defeated them, they made search and found only one cruse of oil which lay with the seal of the High Priest, but which contained sufficient for one day's lighting only; yet a miracle was wrought therein and they lit [the lamp] therewith for eight days. The following year these [days] were appointed a Festival with [the recital of] Hallel and thanksgiving.

(3) תלמוד בבלי מסכת שבת דף לו עמוד ב

יתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ויתיב יהודה בן גרים גבייהו פתח רבי יהודה ואמר כמה נאים מעשיהן של אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות רבי יוסי שתק נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן תקנו שווקין להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן עצמן גשרים ליטול מהן מכס הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות אמרו יהודה שעילה יתעלה יוסי ששתק יגלה לציפורי שמעון שיגנה יהר

R. Judah, R. Jose, and R. Simeon were sitting, and Judah, a son of proselytes, was sitting near them. R. Judah commenced [the discussion] by observing, 'How fine are the works of this people! They have made streets, they have built bridges, they have erected baths.' R. Jose was silent. R. Simeon b. Yohai answered and said, 'All that they made they made for themselves; they built market-places, to set harlots in them; baths, to rejuvenate themselves; bridges, to levy tolls for them.' Now, Judah the son of proselytes went and related their talk, which reached the government. They decreed: Judah, who exalted [us], shall be exalted. Jose, who was silent, shall be exiled to Sepphoris; Simeon, who censured, let him be executed.

(4) סנהדרין ק"ו.

א"ר חייא בר אבא א"ר סימאי שלשה היו באותה עצה אלו הן בלעם איוב ויתרו בלעם שיעץ נהרג איוב ששתק נידון ביסורין ויתרו שברח זכו בני בניו לישב בלשכת הגזית...

R. Hiyya quotes R. Simon – there were three advisors to Pharaoh at the time (of the decree of throwing the babies into the water) – Balaam, Job and Jethro. Balaam who advised (in favor) was killed, Job who was silent was afflicted and Jethro, who fled, merited to have his descendants sit on the Sanhedrin

(5) תלמוד בבלי מסכת שבת דף לג עמוד ב

... אזלו טשו במערותא איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא ... איתבו תריסר שני במערותא אתא אליהו וקם אפיתחא דמערותא אמר מאן לודעיה לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזרתיה נפוק
So they went and hid in a cave. A miracle occurred and a carob-tree and a water well were created for them. ... Thus they dwelt twelve years in the cave. Then Elijah came and stood at the entrance to the cave and exclaimed, Who will inform the son of Yohai that the emperor is dead and his decree annulled?

(6) תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יא עמוד א

אונקלוס בר קלונימוס איגייר שדר קיסר גונדא דרומאי אבתריה משכינהו בקראי איגיוור הדר שדר גונדא דרומאי [אחרינא] אבתריה אמר להו לא תימרו ליה ולא מידי כי הוו שקלו ואזלו אמר להו אימא לכו מילתא בעלמא ניפיורא נקט נורא קמי פיפיורא לדוכסא דוכסא להגמונא הגמונא לקומא קומא מי נקט נורא מקמי אינשי אמרי ליה לא אמר להו הקב"ה נקט נורא קמי ישראל דכתיב וה' הולך לפניו יומם וגו' איגיוור [כולהו] הדר שדר גונדא אחרינא אבתריה אמר להו לא תשתעו מידי בהדיה כי נקטי ליה ואזלי חזא מזוזתא [דמנחא אפתחא] אותיב ידיה עלה ואמר להו מאי האי אמרו ליה אימא לן את אמר להו מנהגו של עולם מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ ואילו הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם איגיוור תו לא שדר בתריה

[When] *Onkelos* the son of Kalonymus became a proselyte, the Emperor sent a contingent of Roman [soldiers] after him, but he enticed them by [citing] scriptural verses and they became converted to Judaism. Thereupon, the Emperor sent another Roman cohort after him, bidding them not to say anything to him. As they were about to take him away with them, he said to them: 'Let me tell you just an ordinary thing...' Then they, too, became converted. Again he sent another cohort ordering them not to enter into any conversation whatever with him. So they took hold of him; and as they were walking on he saw the *mezuzah* which was fixed on the door-frame and he placed his hand on it saying to them: 'Now what is this?' and they replied: 'You tell us then.' ... Then they, too, were converted to Judaism. He sent for him no more.

(7) שמואל א יט:כ-כג

(כ) וישלח שאול מלאכים לקחת את דוד וירא את להקת הנביאים נבאים ושמואל עמד נצב עליהם ותהי על-מלאכי שאול רוח אלהים ויתנבאו גם-המה: (כא) ויגדו לשאול וישלח מלאכים אחריים ויתנבאו גם-המה ויסקף שאול וישלח מלאכים שלשים ויתנבאו גם-המה: (כב) וילך גם-הוא הרמתה ויבא עד-בור הגדול אשר בשכנו וישאל ויאמר איפה שמואל ודוד ויאמר הנה בנות ברמה: (כג) וילך שם אל-נאות ברמה ותהי עליו גם-הוא רוח אלהים וילך הלוך ויתנבא עד-באו בנות ברמה:

Shaul sends 3 groups of soldiers to kill דוד, each is seized by prophecy – until he comes himself, becomes seized by the spirit of prophecy and דוד escapes

(8) מלכים א יז

(א) ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד אל-אחאב חי-ה' אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אסיה היה השנים האלה טל ומטר כי אסלפי דברי: (ב) והי דברה' אליו לאמר: (ג) לך מזה ופניתי לך קדמה ונסתרת בנחל ברית אשר על-פני הירדן: (ד) והיה מהנחל תשתה ואת-הערבים צויתי לכלפלך שם: (ה) וילך ויעש כדבר ה' וילך וישב בנחל ברית אשר על-פני הירדן: (ו) והערבים מביאים לו לחם ובשר בפקר ולחם ובשר בערב ומן-הנחל ישתה: (ז) והי מקץ ימים ויבש הנחל כי לא-היה גשם בארץ:

ויהו was fed by the ravens and given water from a brook while the famine continued

9) בראשית מט, א-יב

(א) וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל-בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאִסְפוּ וְאִגִּידָה לָכֶם אֶת אֲשֶׁר-יִקְרָא אֲתֶכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים: (ב) הִקְבְּעוּ וּשְׁמַעוּ בְנֵי יַעֲקֹב וּשְׁמַעוּ אֶל-יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם: (ג) רְאוּבֵן בְּכֹרִי אֲתָה כְּחַי וְרֵאשִׁית אוֹנִי יִתֵּךְ שְׂאֵת וְיִתֵּר עָו: (ד) פָּתַח פְּמִים אֶל-תְּהוֹמֹתַי כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אֲבִיךָ אֵץ חֲלָלָתָ יְעוּזֵי עֲלֶיךָ:

(ה) שְׁמַעוּן וְלוֹי אֲחִים כְּלֵי חֶמְסִים מִכֹּהֲנֵיהֶם: (ו) בְּסֹדֶם אֶל-תֵּבֵא נַפְשֵׁי בְקַהְלָם אֶל-תִּתְחַד כְּבֹדִי כִּי בְּאֶפֶס הֲדָגוּ אִישׁ וּבְרַעְנָם עֶקְדֵר-שׁוֹר: (ז) אַרְזוּד אֶפֶס כִּי עָזוּ וְעִבְרַתֶם כִּי קִשְׁתָּה אַחֲלִיקֶם בְּיַעֲקֹב וְאֶפֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל: (ח) יְהוּדָה אֲתָה יוֹדוֹךָ אֲחִיךָ יָדְךָ בְּעֹרֶף אֲבִיךָ יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ בְּנֵי אֲבִיךָ: (ט) גֹּדֵר אֲרִיָּה יְהוּדָה מִטְרַף בְּנֵי עֲלִיָּת פָּרַע רִבְעַן פֶּאֲרִיָּה וּכְלָבִיא מִי יִקְיָמְנוּ: (י) לֹא-אִסּוּר שִׁבְטֵי מִיְהוּדָה וּמַחֲקֶךָ מִבֵּין רְגְלָיו עַד כִּי-יָבֵא שִׁילָה שִׁילֹו וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים: (יא) אִסְרֵי לְגֹפֶן עִירָה עִירֹו וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֲתָנָו כִּבְסֵם בְּיָוֹן לְבָשׁוּ וּבְדָם-עַנְבִים סוּתָה סוּתוֹ: (יב) חֲכָלִילֵי עֵינַם מִיָּוֹן וּלְבָדֵךְ-שָׁנַם מִחֲלָב:

Shimon is dispersed (destroyed as a שבט), יהודה is elevated – and יוסף was the exilic leader!

10) מלכים ב ז:א-ז

(א) וְאִשָּׁה אַחַת מִנְשֵׁי בְנֵי-הַנְּבִיאִים צָעֲקָה אֶל-אֱלִישָׁע לֵאמֹר עֲבֹדְךָ אִישִׁי מֵת וְאֲתָה יֹדְעַת כִּי עֲבֹדְךָ הִיָּה יָרָא אֶת-הָ' וְהַנְּשִׂיָּה כָּא לְקַחַת אֶת-שְׁנֵי יְלָדֵי לֹו לַעֲבָדִים: (ב) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע מַה אֶעֱשֶׂה-לָּךְ הַגִּידִי לִי מִה-יִשְׁלַךְ בְּבֵית וְהֵאמֵר אֵין לְשִׁפְחָתְךָ כָּל בְּבֵית כִּי אִם-אִסּוּד שָׁמֹן: (ג) וַיֹּאמֶר לָכִי שְׂאֵלֵי-לָךְ בָּלִים מִדֶּה-חֹוֶץ מֵאֵת כָּל-שִׁכְנֵיךָ בָּלִים רְקִים אֶל-תִּמְעִיטִי: (ד) וּכְאֵת וְסִגְרָת הַדֹּלָת בַּעֲדֶךָ וּבַעֲדֶךָ בְּנִיךָ וַיִּצְקַת עַל כָּל-הַכֵּלִים הָאֵלֶּה וְהַמְּלֵא תִפְסִיעִי: (ה) וְתִלְךְ מֵאֵתוֹ וְתִסְגֹּר הַדֹּלָת בַּעֲדָה וּבַעֲדֵךְ בְּנִיָּה הֵם מִגִּשִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא מוֹצֵקַת: (ו) וַיְהִי כְּמִלְאֵת הַכֵּלִים וְהֵאמֵר אֶל-בְּנָהּ הַגִּישָׁה אֵלַי עוֹד כְּלֵי וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵין עוֹד כְּלֵי וַיַּעֲמֹד הַשָּׁמֹן: (ז) וְתֵבֵא וְתִגְדֹל לְאִישׁ הָאֵלֹהִים וַיֹּאמֶר לָכִי מִכְּרִי אֶת-הַשָּׁמֹן וּשְׁלָמוֹ אֶת-נִשְׂיָךְ וְאֵת וּבְנִיךָ תַחֲוִי בְּנוֹתָר:

generates a miracle where the oil continues to flow as long as there are empty vessels.

11) דה"ב כט, טו-יט

(טו) וַיֹּאסְפוּ אֶת-אֲחִיהֶם וַיִּתְקַדְּשׁוּ וַיָּבֵאוּ כְּמִצּוֹת-הַמִּלֶּךְ בְּדַבְרֵי ה' לְטַהֵר בֵּית ה': (טז) וַיָּבֵאוּ הַכֹּהֲנִים לְפָנֶימָה בֵּית-ה' לְטַהֲרֹו וַיּוֹצִיאוּ אֶת כָּל-הַטְּמֵאָה אֲשֶׁר מִצָּאוּ בְּהִיבֵל ה' לְחַצֵּר בֵּית ה' וַיִּקְבְּלוּ הַלְוִיִּם לְהוֹצִיאַ לְנַחַל-קִדְרוֹן חוּצָה: (יז) וַיַּחֲלוּ בְּאֶחָד לְחֹדֶשׁ הָרֵאשׁוֹן לְקַדֵּשׁ וּבַיּוֹם שְׁמוֹנֶה לְחֹדֶשׁ בָּאוּ לְאוֹלָם ה' וַיִּקְדְּשׁוּ אֶת-בֵּית-ה' לַיָּמִים שְׁמוֹנֶה וּבַיּוֹם שִׁשִּׁיָּה עֲשָׂר לְחֹדֶשׁ הָרֵאשׁוֹן כָּלוּ: (יח) וַיָּבֵאוּ פְּנִימָה אֶל-חֲזִקִּיהוּ הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ טַהֲרֵנוּ אֶת-כָּל-בֵּית ה' אֶת-מִזְבַּח הָעוֹלָה וְאֶת-כָּל-כְּלָיו וְאֶת-שִׁלְחָן הַמַּעֲרֹכַת וְאֶת-כָּל-כְּלָיו: (יט) וְאֵת כָּל-הַכֵּלִים אֲשֶׁר הִזְנִיחַ הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו בְּמִלְכוּתוֹ בְּמַעַל הַכֵּנוּ וְהִקְדַּשְׁנוּ וְהָנֵם לְפָנֵי מִזְבַּח ה':

The rededication of the newly (re-)purified Temple – 8 days!

12) שמות י, כא-כג

(כא) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה נְטֵה יָדְךָ עַל-הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיְמַשׁ חֹשֶׁךְ: (כב) וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ אַפְלָה בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים: (כג) לֹא-דָאוּ אִישׁ אֶת-אָחִיו וְלֹא-קָמוּ אִישׁ מִתַּחַתְיוֹ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְלָכֵל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם:

The plague of darkness – over Egypt (Ptolemy was king of Egypt) for 3 days.